

NATIONALE PARKEN IN DRENTE ZIN OF ONZIN?

Hans Feenstra

Wat heeft het voor zin om te streven naar de stichting van meer nationale parken in Nederland dan de drie die we momenteel rijk zijn? De gebieden die voor aanwijzing tot nationaal park in aanmerking komen zijn veelal geheel of grotendeels in eigendom en/of in beheer bij natuurbeschermingsinstanties en goed beschermd. Kunnen geld, tijd en moeite niet beter aan andere natuurbeschermingsdoelen besteed worden? Enkele gedachten over dit onderwerp. De schrijver stelt reacties op prijs.

De schrijver van dit artikel is werkzaam bij de provinciale planologische dienst van Drenthe. Hij maakt deel uit van het sekretariaat van de stuurgroep voorbereiding instelling nationaal park 'Dwingelder Veld'.

In Drenthe worden momenteel pogingen in het werk gesteld om te komen tot de instelling van het vierde nationale park in Nederland, na Veluwezoom, De Hoge Veluwe en de Kennemerduinen. Dit vierde nationale park zou het eerste kunnen zijn van een hele reeks nieuwe nationale parken in Nederland. In het structuurschema natuur- en landschapsbehoud wordt een twintigtal genoemd. In het noorden gaat het om Vlieland, Terschelling, Schiermonnikoog, Diever-Appelscha, Ooster- en Westertzand (bij Havelte) en Dwingeloo-Ruinen (Dwingelder Veld).

Het gaat hier overigens in beginsel alleen om natuurgebieden, wateren en bossen. Binnen de omgrenzing van de nieuwe nationale par-

ken liggen - alweer in beginsel - dus geen landbouwgronden, recreatieterrinen enz. Een uitzondering op die regel kan worden gemaakt voor zogenaamde reservaatgronden. Dit zijn landbouwgronden, die door natuurbeschermingsinstanties kunnen worden verworven ten einde ze aan het normale landbouwkundige gebruik te onttrekken. Veelal is het de bedoeling ze terug te vormen tot natuurgebied. De verwerving van reservaatgronden geschiedt door aankoop of ruiling, steeds op basis van vrijwilligheid. Naast reservaatgronden worden nog zogenaamde beheersgebieden onderscheiden. In de beheersgebieden wordt het landbouwkundige gebruik voortgezet, maar met inachtneming van zekere beperkingen. Tegenover die

beperkingen staat een financiële vergoeding. Een en ander wordt geregeld in zogenaamde beheersovereenkomsten tussen de gebruiker (de boer) en de overheid (de stichting beheer landbouwgronden). Ook hier is vrijwilligheid uitgangspunt. Binnen de omgrenzing van de nieuwe nationale parken liggen in beginsel geen beheersgronden.

Binnen de toekomstige nationale parken, die een oppervlakte van tenminste 1000 ha moeten hebben, liggen dus alleen bestaande en toekomstige natuurgebieden en bossen. Vanwege de eigendomssituatie en bijvoorbeeld planologische regelingen genieten deze gebieden doorgaans een goede bescherming. Het beheer vindt ook vrijwel steeds plaats door instanties, die de bescherming van natuur en landschap in hun vaandel dragen: staatsbosbeheer, natuurmonumenten en provinciale landschappen. Wat heeft het voor zin om deze gebieden de status van nationaal park te geven en er jaarlijks een paar miljoen gulden voor uit te trekken op de begroting van CRM? Zou dat geld niet beter besteed kunnen worden voor de bescherming van natuurgebieden en natuurwaarden, die meer bedreigd worden?

Natuurbehoud

Teneinde op deze vragen een antwoord te kunnen geven dienen we na te gaan welke doelstellingen aan nationale parken (in Nederland) ten grondslag liggen. De hoofddoelstelling ligt in het behouden en versterken van natuur- en landschapswaarden, het natuurbehoud.

Nationale parken zullen tot in lengte van jaren beheerd dienen te worden met natuurbehoud als uitgangspunt. Ze dienen gevrijwaard te blijven van invloeden van binnen- en buitenaf, die die doelstelling aan-

tasten. In hoeverre deze doelstelling in alle zuiverheid aangehouden kan worden is echter de vraag. Een deel van de natuur- en landschapswaarden in nationale parken in Nederland dankt zijn ontstaan bijvoorbeeld aan menselijk ingrijpen. We hoeven maar te denken aan de Drentse heide, die zou verdwijnen wanneer er niet voortdurend activiteiten als beweiden, branden, afplaggen en maaien plaatsvinden.

Recreatie en edukatie

Naast de hoofddoelstelling gelden voor de nieuwe nationale parken in Nederland twee neven doelstellingen: recreatie en edukatie. Op dit punt verschillen de nationale parken van andere grote natuurgebieden als bijvoorbeeld het Fochteloërveen op de grens van Friesland en Drente en het hoogveenreservaat Bargerveen in de uiterste zuidoosthoek van Drente. Deze gebieden zijn niet alleen bijzonder kwetsbaar uit oogpunt van natuurbehoud maar ook voor de doorsnee recreant weinig aantrekkelijk. Voor deze gebieden geldt een enkelvoudige doelstelling: natuurbehoud. In de nationale parken is wel ruimte voor de recreant, maar niet voor alle vormen van recreatie. Er moet bijvoorbeeld wel gelegenheid zijn om in de nationale parken te wandelen, te fietsen en paard te rijden, maar voor kampeerterrainen en zomerhuisjes is in beginsel geen plaats. Ook hier kan de vraag gesteld worden hoe zuiver in de leer men moet zijn. Moet bijvoorbeeld een eenvoudig natuurkampeerterrain als strijdig element in een nationaal park gezien worden?

Dan het edukatieve element. Nationale parken zijn gebieden met een rijk en bijzonder planten- en dierenleven op een afwisselende bodem. Het is erg zinvol de bezoekers van een nationaal park daarop te wijzen en hen

tevens te leren, hoe je daarmee moet omgaan zonder natuur en landschap schade toe te brengen. In dit verband passen natuurpaden, ekskursies onder deskundige leiding, een bezoekerscentrum, folders, kaarten enz.

Andere activiteiten

Binnen de toekomstige nationale parken vinden ook activiteiten plaats, die niet passen binnen de hoofd- en neven doelstellingen. Sommige zijn daarmee duidelijk strijdig, andere niet of nauwelijks. Zonder daar dieper op in te gaan noem ik de bosbouw, de waterwinning, militaire activiteiten, zomerhuisjes, kampeerterrainen en wegen. Het uitbannen van veel strijdige activiteiten lijkt uitgesloten wanneer niet elders voor vervanging gezorgd wordt. Is die vervangende ruimte in ons intensief gebruikte land beschikbaar?

Ervaring

We komen nu terug bij de vraag, die in de aanvang van dit artikel is gesteld. Heeft het zin om veel moeite, tijd en geld te steken in de totstandkoming en instandhouding van een hele serie nieuwe nationale parken? Bij het stellen van die vraag ga ik ervan uit, dat bestaande parken, regelingen en geldstromen niet in discussie komen; de instelling van een nationaal park kan daar alleen wat aan toevoegen.

regering en parlement hebben die vraag tot dusver met ja beantwoord. De provinciale staten van Drente eveneens toen zijn in december 1976 besloten, dat in Zuidwest-Drente drie nationale parken konden worden ingesteld. Toch worden momenteel hier en daar twijfels gehoord. Zo komt bijvoorbeeld de vraag naar voren of met de voorbereiding van nieuwe nationale parken niet gewacht moet worden tot de discussie over het structuurschema natuur- en landschapsbe-

houd is afgerond. Daartegenover kan gesteld worden, dat het juist erg zinvol kan zijn om nu met de voorbereiding van een beperkt aantal nieuwe nationale parken ervaringen op te doen.

Daarbij valt onder meer te denken aan de bereidheid van de verschillende overheden en grondeigenaren om mee te denken en mee te werken, de aanvaardbaarheid van de instelling van een nationaal park voor de inwoners van de omgeving en de mogelijkheid om maatregelen in het belang van het nationaal park te effectueren.

Tevens kan ingespeeld worden op min of meer spontane ontwikkelingen, waarbij

wordt vooruitgelopen op de totstandkoming van een nationaal park (zowel in gunstige als ongunstige zin).

Aan de hand van deze ervaringen is een meer doordachte beslissing over de instelling van een reeks nieuwe nationale parken mogelijk.

Een ondubbelzinnig antwoord op de vraag, waarmee dit artikel begint, is momenteel moeilijk te geven. Ik denk, dat de waarde van de nieuwe nationale parken vooral ligt in de mogelijkheden, die die nationale parken kunnen bieden bij de bewustmaking van een groter publiek van de waarde van na-

tuur en landschap in het leven. Ik denk ook, dat het de moeite waard is om daaraan het nodige overheidsgeld te besteden. Een voorzichtige aanpak lijkt mij in alle opzichten gewenst. Uitstel tot na de afronding van de discussie over het structuurschema natuur- en landschapsbehoud lijkt mij een slecht idee. Er is nu de gelegenheid om ervaring op te doen. Die gelegenheid mag niet ongebruikt blijven liggen.

